

LA/Päivi Johansson, Anniina Alaluusua-Listola

5.8.2026

Sosiaali- ja terveysministeriö
Lausuntopyyntö VN/39063/2025

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi yrittäjän eläkelain ja Eläketurvakeskuksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Kommentit nykytilaan ja sen arviointiin

Eläketurvakeskus ehdottaa nykytilan kuvaukseen ja sen arviointiin pieniä täsmennyksiä.

Nykytilan kuvauksessa sivulla 6 on käytetty termiä ylin vanhuuseläkeikä. Eläketurvakeskus toteaa, että laissa käytetty termi on vakuuttamisvelvollisuuden yläikäraja.

Sivulla 12 on kuvattu työtulon muuttamisen nykytilaa ja poikkeustilannetta, jossa työtulo voidaan tarkistaa takautuvasti, kun yrittäjälle myönnetään työkyvyttömyyseläke. Nykytilan kuvauksessa on todettu, että ”tällöin työtulo voidaan vahvistaa takautuvasti työkyvyttömyyden alkamista edeltäneen vakuutusajan osalta työkyvyttömyyseläkkeen edellyttämälle tasolle”. Eläketurvakeskus ehdottaa mainittua kohtaa täsmennettäväksi vastaamaan nykyisen lain sanamuotoa, joka on seuraava: ”Työtulon saa kuitenkin muuttaa takautuvasti silloin, kun yrittäjälle myönnetään työkyvyttömyyseläke. Tällöin yrittäjän työtuloksi vahvistetaan eläketapahtumasta alkaen se työtulo, joka vastaa yrittäjän tässä laissa tarkoitettua yrittäjätoimintaa.”

Nykytilan kuvauksessa sivulla 20 on todettu, että maksujoustoja on käytetty hyvin vähän. Aloittavan yrittäjän alennuksen nykytilasta on todettu, että aloittavat yrittäjät ovat sen sijaan käyttäneet alennusmahdollisuutta runsaammin. Eläketurvakeskus huomauttaa, että aloittava yrittäjä saa aloittavan yrittäjän alennuksen vakuutusmaksuunsa ilman erillistä hakemusta, jos edellytykset täyttyvät.

Kommentit ehdotuksista ja niiden vaikutuksista

Eläketurvakeskus kannattaa verotukseen perustuvien ansiotulotietojen hyödyntämistä yrittäjän YEL-vakuuttamisessa. Koska muutokset on ehdotettu tulevan voimaan hyvin nopealla aikataululla, Eläketurvakeskus pitää realistisena sosiaali- ja terveysministeriön ehdotusta siitä, että uudistuksen alkuvaiheessa ansiotuloina käytettäisiin päättäneeseen verotukseen perustuvia ansiotietoja, vaikkei tulotieto olekaan ajantasainen. Mahdollisuus käyttää ansiotuloja työtulon perusteena on parannus nykytilaan ja abstraktiin työtulokäsitteeseen. Eläketurvakeskuksen näkemyksen mukaan jatkossa tulisi pyrkiä ajantasaisemman ansiotiedon käyttämiseen ja vakuuttamisen reaaliaikaisuutta tulisi

selvittää, kun yritysten taloustietoja olisi Verohallinnon Viranomaisraportoinnin tavoitetila -projektin (VirTa-hanke) etenemisen myötä saatavissa helpommin ja ajantasaisemmin.

Kommentit säännöskohtaisiin perusteluihin

Yrittäjän eläkelain (YEL) 4 §:n ja 112 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa on todettu, että eläkelaitos ratkaisee, onko yrittäjä YEL:n mukaan vakuuttamisvelvollinen. Eläketurvakeskus toteaa, että myös Eläketurvakeskus ratkaisee valvoessaan YEL:n 143 §:n perusteella vakuuttamisvelvollisuuden noudattamista, onko yrittäjä vakuuttamisvelvollinen.

YEL:n 112 a §:n säännöskohtaisissa perusteluissa työtulon määrittämisestä työkyvyttömyyseläke tilanteissa on todettu, että yrittäjän työtuloksi vahvistetaan eläketapahtumasta alkaen se työtulo, joka vastaa yrittäjän tässä laissa tarkoitetun yrittäjätoiminnan sijaan yrittäjän työpanoksen arvoa työkyvyttömyyden aikana. Perusteluissa on todettu myös, että muutoksen tarkoituksena on se, etteivät yrittäjän ennen sairastumista viimeksi päättyneessä verotuksessa todetut mahdolliset isot ansiotulot estäisi työkyvyttömyyseläkkeen myöntämistä ja työtulossa pitäisi siten näissä tilanteissa ottaa huomioon yrittäjän reaalihetken työpanoksen arvo, eikä vuoden tai kahden takaiset kyseeseen yrittäjätoimintaan perustuva viimeksi päättyneessä verotuksessa todettu tuloverolain mukainen veronalainen ansiotulo. Perusteluissa on todettu lisäksi, että työtulon tulisi tällöin perustua eläkelaitoksen kokonaisarvioon ilman ansiotulovertailua. Ehdotetuissa pykälissä (112 § ja 112 a §) ei kuitenkaan mainita tätä poikkeusta.

Eläketurvakeskus ehdottaa harkittavaksi, tulisiko mainittu työkyvyttömyyseläkkeitä koskeva poikkeussääntö nostaa perustelujen lisäksi pykälätasolle. Eläketurvakeskuksen mielestä poikkeustilanteen tulisi soveltua työkyvyttömyyseläkkeensaajiin, kunnes verotiedoissa on saatavissa työkyvyttömyyseläkkeen aikaan perustuva ansiotulo.

Eläketurvakeskus toteaa, että säännöskohtaisia perusteluita olisi hyvä täydentää siltä osin, annetaanko YEL:n 112 b §:n mukaisista vuosittaisista ansiotarkistuksista valituskelpoinen päätös tai onko yrittäjällä mahdollisuus muulla tavalla vaatia muutosta työtulonsa perusteena oleviin veronalaisiin ansiotuloihin. Perusteluja olisi hyvä täsmentää myös siltä osin, voiko yrittäjä pyytää eläkelaitokselta tai antaa eläkelaitokselle lisätietoja työtulonsa perusteena käytetyistä veronalaisista ansiotuloistaan. Perusteluissa todetaan, että yrittäjälle jäisi ansiotulotarkistusten osalta reagointiaikaa tilanteessa, jossa hänen viimeksi päättyneen verotuksen ansiotulotieto ei vastaisi hänen reaaliaikaista tilannettaan, koska yrittäjän ansiotulon osalta tarkistettu työtulo tulisi voimaan ajassa eteenpäin seuraavan vuoden työtuloon. Perusteluista ei kuitenkaan ilmene, millä tavalla eläkelaitos ilmoittaa yrittäjälle

LA/Päivi Johansson, Anniina Alaluusua-Listola

5.8.2026

ansiotulotarkistuksista. Perusteluihin olisi hyvä täydentää myös, että Verohallinto määrittelee veronalaisen ansiotulon ja ilmoittaa määrän eläkelaitokselle. Eläketurvakeskus toteaa, että käytännön toimeenpanon sujuvoittamiseksi eläkelaitosten tulisi saada ansiotulotietoja Verohallinnolta useampaan kertaan vuoden aikana sitä mukaa, kun yrittäjien verotus valmistuu.

Eläketurvakeskuksen mielestä kumottavaksi ehdotettavan aloittavan yrittäjän alennusta koskevan 115 §:n perusteluissa ei ole tarpeen määritellä sitä, mitä voimaan tulevissa pykälissä tarkoitetaan aloittavalla yrittäjällä, jos aloittavan yrittäjän alennusta ei voida myöntää enää lakimuutosten voimaantulon jälkeen.

Kommentit voimaantuloon

Lakiehdotukset on ehdotettu tulevan voimaan 1.1.2028. Eläketurvakeskus huomauttaa, että aikataulu tietojärjestelmämuutosten toteuttamiseksi ja verotietojen saamiseksi eläkelaitosten käyttöön lain voimaantuloon mennessä tulee olemaan hyvin tiukka.

Eläketurvakeskuksen näkemyksen mukaan voimaantulosäännöksiä tulisi vielä tarkentaa erityisesti siltä osin, keitä vakuutettuja yrittäjiä mitkään säännökset koskevat ja mistä lähtien. Voimaantulon osalta olisi hyvä tarkentaa, tuleeko eläkelaitosten antaa voimaantulon yhteydessä kaikille vakuutetuille yrittäjille tiedot työtuloperusteen valitsemiseksi eli myös niille vakuutetuille yrittäjille, jotka eivät ole itse aktiivisesti pyytäneet tietoja 31.3.2028 mennessä, ja tarkistetaanko tässä yhteydessä kaikkien vakuutettujen yrittäjien työtulo ja mihin mennessä eläkelaitoksen on tehtävä nämä päätökset.

Eläketurvakeskuksen arvion mukaan kaikkien vakuutettujen yrittäjien työtulojen muuttaminen lyhyessä ajassa on toimeenpanon kannalta liian haasteellista. Jos kaikkien vakuutettujen yrittäjien työtulo tarkistettaisiin voimaantulon yhteydessä, ajoittuisivat tulevat kolmen vuoden välein tapahtuvat tarkistuksetkin samaan ajankohtaan. Lisäksi voimaantulon osalta tulisi tarkentaa, vahvistetaanko työtulo voimaantulovaiheessa kaikissa tilanteissa poikkeuksellisesti takautuvasti vuoden alusta 1.1.2028 alkaen vai ehdotettua 112 a §:ää vastaavasti työtulon valinnan vireille tuloa seuraavan toisen kuukauden alusta lukien. Työtulon muuttaminen takautuvasti ei nykyisin ole mahdollista muulloin kuin työkyvyttömyyseläketilanteessa.

Eläketurvakeskus ehdottaa myös harkittavaksi jo myönnettyjen aloittavien yrittäjien alennusten päättymisen osalta vaihtoehtoa, jossa jo myönnetty aloittavan yrittäjän alennus jatkuisi ennallaan ehdotettujen lakimuutosten

jälkeenkin, kunnes oikeus alennukseen päättyisi tai yrittäjä haluaisi päättää alennuksen.

Kommentit lakiehdotuksista

YEL:n 2 §:stä on ehdotettu poistettavaksi viittaukset vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaiseen vuorottelukorvaukseen ja aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaiseen aikuiskoulutustukeen, koska mainitut lait on kumottu vuonna 2024. Eläketurvakeskus ehdottaa harkittavaksi, tulisiko viittaukset mainittuihin etuuksiin poistaa myös muista työeläkelaeista.

Muut kommentit ja yleiset huomiot

Ehdotettu YEL-uudistus on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä. Eläketurvakeskus on saanut asiantuntijaroolissaan kommentoida ehdotuksia ja laskea niitä koskevia vaikutusarvioita. Hallituksen esitysluonnos on valmisteltu nopealla aikataululla ilman ministeriön valmistelun tueksi nimettyä työryhmää. Eläketurvakeskus huomauttaa, että nopean aikataulun ja valmistelutavan vuoksi on mahdollista, että kaikkia uudistuksen vaikutuksia yrittäjille, YEL-vakuuttamisen toimeenpanoon ja rahoitukseen ei ole osattu huomioida.

Eläketurvakeskus on laskenut valmistelun tueksi vaikutusarvioita. Eläketurvakeskus toteaa, että vaikutusarviolaskelmissa käytetty veronalaisten ansiotulojen määritelmä ei välttämättä vastaa täysin Veronhallinnolta saatavia veronalaisia ansiotuloja.

Eläketurvakeskuksen arvion mukaan kahden erilaisen työtulomallin samanaikainen ylläpitäminen on raskasta toimeenpanon kannalta. Valinnanvapaus on epätyypillistä lakisääteisessä vakuuttamisessa ja erilaisten vakuuttamisperusteiden luominen on myös yrittäjän kannalta vaativaa. Mahdollisuus valita vakuuttamisessa eri vaihtoehtoista niiden erilaisine seurauksineen herättää myös kysymyksiä yhdenvertaisuudesta vakuuttamisessa, yhtäältä palkansaajien ja yrittäjien, toisaalta erilaisten yrittäjien tai yritysmuodoissa toimivien kesken. YEL-vakuuttamisen jatkokehittelyssä olisi hyvä selvittää, miten mallia saisi yksinkertaisemmaksi sekä yrittäjien että toimeenpanon kannalta.

Lakiesityksessä ei ehdoteta muutoksia YEL-vakuuttamisen alarajaan. Koska alustatalouden myötä Suomessa on enenevästi ansiotuloja saavia, jotka eivät ole työeläkevakuuttamisen piirissä, vakuuttamisen kattavuutta parantavia vaihtoehtoja olisi hyvä selvittää.

Eläketurvakeskus toteaa, että siirtyminen työtulomallista kahteen vaihtoehtoiseen malliin tuottaa vaihtelevia ja isojakin muutoksia yrittäjien työeläkevakuuttamiseen. Muutokset tulevat voimaan nopealla aikataululla ja vaativat tuekseen vahvaa viestintää ja panostusta YEL-vakuuttamista hoitavilta

LA/Päivi Johansson, Anniina Alaluusua-Listola

5.8.2026

eläkelaitoksilta. Muutosten vaikutusten konkretisointi kunkin yrittäjän kohdalla jää eläkelaitosten tehtäväksi, joten viestinnälle tulisi olla riittävästi aikaa, jotta uudistus palvelee yrittäjiä. Muutoksella on seurauksensa myös vakuutusmaksuille, YEL:n rahoitukselle ja valtionosuuksille sekä yrittäjien sosiaali- ja eläketurvalle. Näiden muutosten on ajateltu tapahtuvan pitkähköllä siirtymäkaudella. Eläketurvakeskuksen mielestä uudistuksen vaikutuksia tulisi seurata monipuolisesti.

Eläketurvakeskus

Karoliina Kiuru

Allan Paldanius

johtaja

johtaja